

Kovács Zsolt

Ez nem szörnyű, ez harc!

Az ajtó halk nyikorgással tárult ki, egy fiatal fiú lépett be, vállán egy puskával. Nem lehetett több huszonegy évesnél, ruhája kissé viseltes, kopottas volt, de látszott rajta, hogy gondosan ügyeltek tisztaságára.

Ahogy becsukta az ajtót, leakasztotta válláról a puskát, de nem tette le, hanem a konyhába indult, ahonnan anyja szöszmötölése hallatszott. Miután belépett a helyiségbe, a sarokba állította a fegyvert és leült a legközelebbi székre.

A nőt annyira lefoglalta teendője, hogy nem hallotta meg a fiát, így Péter nézte egy darabig, majd megszólalt:

– Észre sem veszel? – anyja látható ijedtséggel fordult meg, és mosolyterült szét az arcán, mikor meglátta.

– Ó, fiam, muszáj neked mindig lopakodni? A szívbajt hoztad rám! – legyintett Mária, és visszafordult a mosogatáshoz, közben újra megszólalt. – Csakhogy hazajöttél! Hallottam, mi minden történt tegnap este. Ez szörnyű!

– Már miért lenne szörnyű? – kérdezte szórakozottan a fiú, és tágra nyílt szemmel meredt maga elé.

– Mindjárt adok egy kis ételt, csak ezt befejezem. Hogyhogy miért lenne szörnyű? Hát emberek haltak meg, lövöldöznek az utcán, és...

– Anya, ez nem szörnyű, ez harc!

Mária lecsapkodta kezéről a habot, és megtörölte, majd a kis kredenchez lépett, amikor szemé megakadt a sarokban pihenő fegyveren. – Ez meg mi a fene? Hogy... mit... Mit keres ez itt? – szinte köpte a szavakat, és arca egyre jobban lángba borult. – Ugye nem

álltál be te is lövöldözni? – a kérdést szinte parancsoló hangsúllyal tette fel, és látszott rajta, hogy nem vár ellentmondást.

– Miért vagy ennyire felháborodva? Végre visszaadhatjuk a ruszkiknak, amit adtak, és erre te itt csodálkozol meg kiabálsz?

– Visszaadni? Te kapsz majd tőlük valamit, még hozzá egy golyót – kiabálta a nő, és arca égett a dühtől. A fiú nem szólt semmit, csak továbbra is maga elé bámult. Ez még jobban felidegesítette Máriát, de mikor elkezdte volna mondandóját fia nyakába zúdítani, belépett József.

Valamilyen, csak férfiak által érthető ösztönből egyből a fegyverre esett a tekintete, majd hosszasan Péterre nézett.

A fiú ekkor már felemelte tekintetét, és rezzenéstelen arccal állta apja tekintetét.

– Józsi, monddjad neki, hogy...

– Csönd, Mari! – dörrent rá a feleségére a férfi, majd odahúzott egy széket a fiával szembe, és leült.

– Mit akarsz? – kérdezte.

– Tudod nagyon jól!

– A kérdésre válaszolj!

– Én is harcolni fogok.

József hátradólt a székben, és összefonta széles mellkasa előtt karjait.

– Hozd be a sakkot, Mari! – A nő értetlen arcot vágott, de tudta nagyon jól, hogy ha a férje ilyen hangot használ, akkor nem érdemes vitázni vele, így kiment.

– Mi hír az egyetemen?

– Felfüggesztették az oktatást. És mi volt a gyárban?

A férfi egy másik kérdéssel válaszolt. – Hányan vagytok? – Péter kissé meglepődött a hirtelen témaváltástól, és egy pillanatig azt sem tudta, miről van szó, de végül megértette, mire gondolt az apja.

– Tizenhatan.

József fejével a fegyver felé intett: – És tudja valaki köztetek, hogy kell használni?

Ekkor belépett Mária a sakktáblával, így Péter nyitva hagyta a kérdést, és remélte, hogy apja nem teszi fel újra. A nő odaadta Józsefnek, ő pedig széthajtotta, kivette a bábukat, majd a fehéreket odatolta fia elé, ő pedig a feketéket kezdte el felrakni.

– Játsszunk! – mondta, és addig nézte a fiát, míg el nem kezdte felrakosgatni a saját bábuit. Miután végeztek, Péter kilépett az egyik gyaloggal. – Te jössz!

A középkorú férfi a táblára meredt, és úgy látszott, mintha erőteljesen gondolkodna, majd kiszáratva lépett a lóval.

– Szóval te is beállsz? – kérdezte.

A fiú tudta, hogy csak költői a kérdés, mégis válaszolt: – Én is beállok! – És lépett egyet az egyik gyaloggal. Mária nem szólt semmit, csak értetlenül nézte férjét és fiát.

– Mit állsz ott, asszony? Készíts valami ételt! – A nő, mintha álomból ébredt volna, összerendezte, majd egy fazekat vett elő.

József a sakktáblát vizsgálgatta, aztán egyik bütykös kezével előrébb tolt a saját gyalogját:

– Lesz valami értelme?

Péter erre felkapta tekintetét, remélve, hogy szembe tud nézni a férfival, de ő továbbra is a bábukra meredt.

– Lesz-e értelme? Már most megvan az értelme! – Miután ezt kimondta, leütötte az egyik gyalogot. Apja nem

szólt semmit, csak nézte, ahogy félreteszi a bábút, majd sóhajtott egyet.

– És hogy akarsz elmenni, mikor kijárási tilalom van?

– Már nincs tilalom! – válaszolta egyből.

– És a statárium?

– Nagy Imre felfüggesztette. – A fiú tudta, hogy apja is értesült az eseményekről és Nagy Imre déli beszédét is hallotta, mégis úgy tett, mintha egy idegennel beszélne, aki csak most hallott az eseményekről.

A szekrényen ketyegő óra kellemesen hatást kölcsönzött a csendbe, de most senki sem érezte magát nyugodtnak. Kint már teljesen besötétedett, és a hold kezdte előnteni halvány fényével a néhány helyen még friss harcok színteréül szolgáló utcákat.

– Ki akarjátok léptetni Magyarországot a Varsói Szerződésből?

– Igen! Miért? Egyáltalán, hogy kérdezhetsz ilyet?

– Azt akarjátok, mint Ausztria, igaz?

– Ha kilépünk, semlegesek leszünk. Nem támadhatnak meg az oroszok!

József oldalra lépett a futóval, és leütötte a fia egyik lovát. – Sakk! Attól félek, Hruscsov nem fogja hagyni. Ausztriának mások a szomszédai, Olaszország, Németország, Svájc, csupa nyugati ország. Magyarország jobban beékelődik az oroszok határába.

– Nem kell többé a ruszki befolyás! – válaszolta dacosan a fiú, és ellépett a sakkból, majd folytatta: – Ha sikerül kilépni, majd Amerika segít!

– Ugyan, fiam! Amerika túl messze van...

Némaság telepedett a konyhára. Mária krumplit darabolt a fazékba, és nem szólt semmit, viszont látszott kipirult arcán, hogy igenis lenne mondanivalója. Péter és József tovább

sakkoztak, egyre kevesebb bábu maradt a táblán.

– Nem biztos, hogy olyan nagyon messze van – törte meg a csendet a fiú, és előrelépett a bástyával, majd folytatta: – Hallottam pár ismerőstől, hogy vidéken is megmozdultak az emberek.

– Vidéken? Hol vidéken?

– Miskolc elhozta saját huszonegy pontját. – Apja megdöbbenését csupán abból lehetett kiolvasni, hogy enyhén felhúzta szemöldökét, de továbbra is a táblát figyelte.

– Ezt honnan tudod?

– Tudom – válaszolta Péter és oldalra lépett a bástyájával. – Sakk!

– Szép dolog, amit csináltok – kezdte József, miközben kilépett a sakkból –, és bátor, de meglesz az eredménye? Oroszország hatalmas, a francba, hiszen övék a fél világ! Ha egy akkora országban, mint Lengyelország, eloltották a tüzet, akkor Magyarország mit várhat, mikor itt már harcolnak?

– Apám, ilyet még nem csináltak, amit mi teszünk! Szembeszegültünk a nagy Szovjetunióval, és meghallgatják követeléseinket! Nagy Imre ül a miniszteri székben, és ma sem tudták felszámolni a harcokat! Sakk! – Ha József a fiára nézett volna, észrevehette volna a félmosolyt az arcán, de mivel a táblára figyelt, csupán a bábuk voltak tanúi fia rejtett büszkeségének.

– No igen. – A férfi nézegette egy darabig a felállást, és már-már úgy tűnt, Péteré lesz a győzelem, de az utolsó pillanatban észrevette a helyzetet és belépett a sakkot adó bábu elé.

– De az orosz hadsereg nem ekkora. Mi lesz, ha többen jönnek, és kifulladásra kerülnek a harcok?

– Éppen hogy nem fognak kifulladásra! Egyre többen állnak a szabadságharc mellé, hát nem veszed észre?

– Hogy beszélsz apáddal? – csapott az asztalra a férfi, amitől az összes bábu megremegett, néhány el is borult. Fia hátrahőkölt, és látszott rajta, hogy megijedt.

– Bocsánat, nem akar...

– Hallgass!

– Józsi, ne ki...

– Csönd, Mari! – kiáltott rá a feleségére is a férfi, és vöröslő arccal méregette a fiát. – Nehogy azt hidd, hogy én ellened vagyok, vagy az ellen, amit csináltok! Örülök neki, és igazatok van! Csak féltelek, fiam! Ahogy az összes többi barátodat félttem! Mi lesz veletek, ha a ruszok jönnek és elborítanak mindent? Én már láttam őket megszámlálhatatlan mennyiségben! Azt hiszed, kíméletesek lesznek? Erről híresek? Sakk! – mondta, és a király elé lépett a bástyájával.

– És mi lesz akkor, ha nem csinálunk semmit? Hagyjuk, hogy itt uralkodjanak rajtunk? Eleget vetek már el tőlünk, és eleget túrtunk már! Én nem félek! – válaszolta, és kilépett a sakkból. József ismét a táblára meredt, de úgy tűnt, gondolatban teljesen máshol jár.

Mária eddig feszülten figyelt, ám most, hogy látszólag nem történt semmi nagyobb baj, visszafordult az edényhez és kavargatni kezdte. Férje, megtörve mozdulatlanságát, lépett.

Péter lopva a fegyverre pillantott. Eszébe jutott apja nemrég feltett kérdése: „Tudja valaki közületek, hogy kell használni?” Azon a két történeten járt az esze, ami a fegyverben volt, hogy vajon mi lesz a sorsuk, vajon hogy lesznek felhasználva, kinek a hasznára és kinek a kárára. De mivel nem tudta a választ, visszafordult a táblához és lépett: – Sakk-matt!

Várt egy pillanatig, hogy megbizonyosodjon, tényleg matt-e, majd hátrahőkölt a széket és felállt. Ránézett

a ketyegős órára a szekrényen, majd elindult az ajtó felé.

– Hova mész, fiam? Hiszen itt főzöm az ételt! Gyere vissza! – kiáltotta Mária, és hangja sírásba fúlt.

– Várj, Péter! – szólalt meg az apja olyan hangon, amitől a fiú egyből megdermedt. Felállt, és szép lassan összerakta a sakk-készletet. Miután végzett, odalépett a nagy kredenc mellé, neki-támaszkodott, majd tolni kezdte.

– Józsi, mit csinálsz?

– Csönd, Mari! – szólt rá feleségére, és ahogy sikerült egy méterrel előrébb mozdítania a szekrényt, megállt. Behajolt az így keletkezett nyíláson, közben megszólalt.

– Mikor akarsz indulni? – Nem mondta ki a fia nevét.

– Úgy döntöttem, most azonnal! – válaszolta, minden bátorságát összeszedve.

– Hová mész? – kérdezte a férfi, és még mindig a szekrény mögött motozott.

– A nyolcadik kerületben van egy kis csapat.

József nem szólt többet, helyette előhúzta karját, amelyben egy kis

fémdoboz volt. – Erre szükséged lesz! – mondta, és odatette az asztalra, majd elkezdte visszahúzni az ormótlan szekrényt.

A fiú kíváncsian lépett a dobozka-hoz, és ahogy felkapta, valami csörrent benne. Kissé rozsdás fedelén látszott, hogy régóta nem bolygatták, így nem volt könnyű feladat megtalálni a kis nyitó mélyedést, de végül sikerült.

Egy régi pisztoly hevert benne.

– Fegyverből sosem elég! – mondta apja, majd megölelte a fiút. Az óra ketyegésén és Mária halk sírásán kívül csöndes volt minden.

– Na, induljunk! – József elengedte fiát, és a kabátjáért ment. Péter hitetlenkedve nézte, de nem kérdezett semmit, mert sejtette, hogy kérdésnek itt már nincs helye.

– Mit képzeltetek? Mégis hogy gondoljátok, hogy csak így itt hagytok...

– Hallgass, Mari! – kérte halkán a férfi, ahogy visszajött, immár kabátban, majd ránézett a fiára, aki viszonozta tekintetét.

Ezután elmúlt a néma ima pillanata, és mindketten elindultak, elöl a fiú, mögötte a férfi.